

projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT ZIE JE, IK WOON HIER

Leerlijn Interdisciplinair | Thema Onze Stad | Groep 1 en 2 | maart 2018

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	3
3. Oriëntatie.....	4
4. Opdracht: Samen ordenen.....	6
5. Opdracht: De stad in de schaduw.....	8
6. Opdracht: Stad, ik hoor je.....	11

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Met het project *ONZE STAD* gaan de leerlingen hun omgeving exploreren en worden zich bewust dat je je omgeving kunt ervaren vanuit verschillende perspectieven. Het project start voor alle leerjaren met het verzamelen van stadse materialen. Deze materialen worden op verschillende manieren ingezet vanuit verschillende kunstdisciplines. In de verschillende fasen van het creatief proces experimenteren de leerlingen met schaduwen, bouwen een stad, ordenen op verschillende manieren, bedenken en maken hun fantasiehuis, maken kennis met de verschillende soorten voertuigen in Den Haag, zingen liedjes, luisteren naar en imiteren geluiden uit de stad en spelen situaties uit de stad na. De leerlingen bekijken prentenboeken over de stad en beschouwen werk van kunstenaars. De leerlingen maken kennis met de stad en haar vormen, bewegingen en geluiden. Het project eindigt met een eindpresentatie die op verschillende manieren samengesteld kan worden zodat voor publiek zichtbaar en hoorbaar wordt waar de leerlingen binnen het creatief proces in dit multidisciplinair project aan gewerkt hebben.

Waarom dit project?

Jonge kinderen zijn van nature nieuwsgierig en creatief, zij willen bewegen, maken en onderzoeken. Door hun eigen, bekende omgeving en alles wat daar in te vinden is als uitgangspunt te gebruiken voor spelen en maken, wordt de intrinsieke motivatie en ontwikkeling van creativiteit gestimuleerd. De stad waarin de leerlingen leven is een belangrijk onderdeel van hun belevingswereld. Naast het feit dat een stad veel en druk kan zijn waar je soms goed moet opletten is er ook veel te zien en te horen dat kan inspireren. Zo kinderen leren de leerlingen op een andere manier hun omgeving te zien en te ervaren met al hun zintuigen.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen:

- stelt zich met alle zintuigen open voor het creatief proces binnen een thema of onderwerp dat aansluit bij zijn belevingswereld in binnen- en buitenschoolse activiteiten;
- kan zich bij het experimenteren laten leiden door een manipulerende en onderzoekende houding;
- leert dat zijn eigen werkelijkheid niet altijd hetzelfde is als wat andere mensen zien of vinden;
- is trots op zijn resultaten, zowel oriënterend en onderzoekend als uitvoerend;
- heeft een betrokken houding;
- heeft een nieuwsgierige en onderzoekende houding;
- kijkt met aandacht naar voorbeelden uit de beeldende kunst en werk van medeleerlingen;
- luistert met aandacht naar ideeën van medeleerlingen;
- neemt actief deel aan de diverse gesprekken gedurende het project.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van de [👉 kunstenaar in de klas](#).
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Algemene benodigdheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmtoestel
- (kleuren)printer
- computer

Begrippenlijst Nederlandse taal

Vaktaal

de verzameling
de textuur
de structuur
de vorm
de kleur
licht en donker
de illustratie
het (stads)geluid
de muziek
de (stads) materialen
het fantasiehuis
de schaduw
de restmaterialen
de kunstenaar
de vorm
de kleur
het formaat
de illustratie

Algemene woorden

de stad
het vervoersmiddel
de stadswandeling
het afval
de bouwlamp
'Haags Bakkie'
het materiaal
het gebouw
het huis
een Haags straatje
hout
metaal
plastic
steen
riet
stof
papier
natuurlijke materialen

Werkwoorden

verzamelen
sorteren
schaduwen
imiteren/nadoen
uitbeelden
presenteren
uitbeelden
maken

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- kent het begrip Haags bakkie
- weet wat verzamelen inhoudt..

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- kan zich inleven in dingen die op straat te vinden zijn en kan deze uitbeelden;
- kan actief meewerken aan verzamelen.

Benodigdheden

- doos of bak als 'Haags Bakkie'
- gevonden/verzamelde spullen uit de omgeving
- doosjes en potjes waar materialen in bewaard kunnen blijven

Aan de slag in de klas

Samen met de leerlingen verzamelt u een 'Haags bakkie' met materialen uit de stad, die gedurende het project gebruikt kunnen worden bij verschillende opdrachten.

Het Haags bakkie verzamelen

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. *Oprapen mag!*

Bespreek met de leerlingen: wat is het raarste, mooiste en meest vieze wat jullie ooit op straat gevonden hebben? Wat zouden jullie graag willen vinden, wat zouden jullie mee willen nemen of juist laten liggen?

2. *Warming-up: kringspel*
Voordat u er met de leerlingen op uittrekt, kunt u de volgende voorbereidende spel oefening doen. De leerlingen staan in de kring. Ze doen net alsof ze iets aan elkaar doorgeven: "Alsjeblieft een bal/een spin/een snoepje!" De leerlingen pakken de 'bal' (etc.) om de beurt over en proberen de vorm zo goed mogelijk vast te houden. Laat ze aan elkaar vertellen wat ze ervan vinden: is hij mooi? Ben je er blij mee? Is hij vies? Of nat? Gebruik de woorden die de leerlingen kiezen in een kringgesprek.

3. *Toneelspel, improvisatie*
Twee leerlingen krijgen de volgende opdracht: jullie lopen samen op straat en zien iets liggen. Wat is het? Durven jullie het te pakken? Zijn jullie nieuwsgierig? Is het vies, leuk, eng, etc.? Laat de leerlingen zelf kiezen hoe ze reageren en welke emoties ze erbij hebben. Bijvoorbeeld: hoe reageren ze als ze een drol, kauwgom of een knuffelbeer vinden op straat? Besteed aandacht aan wat de leerlingen zeggen, aan hun gezichtsuitdrukking en aan hun lichaamshouding.

4. *Naar Buiten*
Laat nu het (zelfgemaakte) Haagse bakkie zien. Dit kan een doos, kist, etc. zijn. Het bakkie is leeg. Ga met de leerlingen het schoolplein op en de wijk in om alle mogelijke materialen te verzamelen die te vinden zijn in een stadse omgeving. Denk aan natuur-, bouw- en restmaterialen. Het is handig om ook afsluitbare potjes of bakjes mee te nemen om bijvoorbeeld te vullen met slootwater, een (water)plantje, bladeren, takjes, schelpen, steentjes, hout, pvc-pijpjes, ijzer, aluminium, plastic, isolatieschuim, etc.
Er mag veel verzameld worden en tijdens het project wordt het bakkie verder aangevuld.
NB Het 'Haags bakkie' is een introductieopdracht voor alle leerjaren. U kunt de wijkwandeling dus ook samen met een andere groep doen (bijvoorbeeld groep 7 met groep 2).

3. Oriëntatie

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • kent verschillen tussen materialen m.b.t. geur, textuur en kleur; • kent verschillende Haagse openbaar vervoersmiddelen.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • onderzoekt verzamelde materialen door te kijken, te voelen en te ruiken en benoemt wat hem opvalt; • ordent verzamelde materialen op textuur, licht/donker en op wel of geen geur.

Benodigdheden

- vergrootglazen
- verzamelde materialen 'Haags Bakkie'

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek over wonen in de stad. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van de volgende vragen:

- Waar heb je de spullen die in het bakkie zitten gevonden?
- Was het moeilijk of gemakkelijk om iets te vinden voor in het bakkie?
- Zou je overal zulke dingen kunnen vinden, of alleen hier in de buurt?
- Zijn er spullen bij die alleen maar in Den Haag gevonden kunnen worden?
- Horen deze spullen bij de stad?
- Zit de stad nu in het bakkie?

Ondersteunende vragen:

- Kun je dat uitleggen?
- Wat bedoel je met ...?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Betekent wat je zegt ...?
- Wat is het verschil tussen ... en ...?
- Denkt iemand daar anders over?

Oriëntatieopdracht

Leerlingen onderzoeken de textuur, vorm, kleur en geur van materialen. Verdeel de voorwerpen uit het Haags bakkie over drie tafels en maak drie groepen. De leerlingen rouleren langs de tafels:

- *De voeltafel*
De leerlingen ontdekken en benoemen de textuur van de materialen. Ze ordenen de voorwerpen naar textuur, bijvoorbeeld van ruw naar glad en van hard naar zacht.
- *De kijktafel*
De leerlingen bekijken en benoemen hoe de voorwerpen eruitzien. Ze gebruiken daarbij vergrootglazen. De leerlingen ordenen de voorwerpen naar kleur en/of textuur. Ze groeperen bijvoorbeeld op kleur of van licht naar donker.
- *De ruiktafel*
De leerlingen ontdekken de geuren van de voorwerpen en geven hier een naam aan. Bijvoorbeeld: muf, fris, lekker, vies, etc. De leerlingen ordenen de voorwerpen naar het hebben van wel of geen geur.

Zing als startmoment voor dit project een aantal keer het liedje 'In de Haagse stadsbus'. Vervang het woord 'stadsbus' in de regel "In de Haagse stadsbus zat een krokodil" steeds door een ander Haags vervoermiddel (stadstram, stadsfiets, stadsstep, stadstuktuk, stadskoets, etc.).

Al zingend maken de leerlingen zo kennis met de verschillende vervoermiddelen.

Zie [noten en tekst 'In de Haagse stadsbus' \(liedjeskist.nl\)](#).

Meester Pieter heeft een interactieve PowerPointpresentatie gemaakt om te gebruiken op het digibord. Zoek per afbeelding het oogje van de krokodil en klik hierop. Zie [de bijlage](#).

Reflectievragen

- Bij welke tafel ging het ordenen het makkelijkst/moeilijkst? Hoe kwam dat?
- Welk materiaal voelt en ruikt het lekkerst?
- Was er ook materiaal dat je niet kon ordenen? Waarom paste dat materiaal nergens?
- Ben jij weleens met de bus of tram naar bijvoorbeeld de markt gereden?
- Zijn er nog andere vervoermiddelen waar de krokodil zich in kan verstoppen?

4. Opdracht: Samen ordenen

De leerlingen gaan eerst hun omgeving onderzoeken: wat is er allemaal te vinden en hoe ziet dat er eigenlijk uit. Daarna maken ze een fantasiehuis en kiezen er een plek bij.

Kennisdoelen

De leerling:

- kent begrippen als kleur, materiaal, vorm, textuur;

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- ordent verzamelde materialen op eigen initiatief en input, bijvoorbeeld structuur, materiaal, vorm, geur, kleur enz.;
- maakt zijn eigen fantasie huis met keuze uit verschillende materialen.

Benodigheden

- de verzamelde voorwerpen
- fotocamera/smartphone
- materialen uit het Haags bakkie
- andere materialen, zoals klei

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

De leerlingen onderzoeken het verzamelde stadsmateriaal door het te ordenen. Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Bekijk met de leerlingen ter inspiratie:
 - foto's uit het boek *The Art of Clean Up* van Ursus Wehrli (2013) op [design-boom.com](#) of [elledecor.com](#).
 - [werk van de kunstenaar Barry Rosenthal \(Google Afbeeldingen\)](#).
2. Laat de leerlingen aan de hand van het getoonde werk de verzamelde voorwerpen ordenen. Dat kan op:
 - materiaal
 - kleur
 - vorm
 - textuur
 - grootte
 - natuur
 - cultuur
 - wat de leerlingen zelf verzinnen

Maak foto's van de verzamelingen, hang ze op in de klas en bespreek de ordeningen. Geef de leerlingen de ruimte om te experimenteren; misschien maken ze op een andere dag weer nieuwe ordeningen.

Reflectievragen

- Wat kun je vertellen over je ordening?
- Hoe vind je dat het resultaat eruitziet?

Uitvoeren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Laat de leerlingen vertellen over hoe ze wonen. Laat ze vervolgens fantaseren over hoe ze het liefste zouden willen wonen. Bekijk met de leerlingen ter inspiratie de volgende [voorbeelden van kunsthuisen \(Google Afbeeldingen\)](#) of zoek online naar 'art houses' en bekijk een aantal afbeeldingen.
2. De leerlingen maken hun eigen fantasiehuis. Alle materialen komen in aanmerking.

Reflectievragen

- Op welke plek zou je nog meer willen wonen?
- In welk soort huis zou je ook nog willen wonen? Waarom?
- Waarom valt jouw huis op?

Presenteren

In dit project staat het ontwikkelproces centraal en staat het eindproduct op de tweede plaats. In het creatief stroomdiagram wordt daarom ook gesproken over uitkomsten.

De manier van presenteren staat niet vast, hieronder volgen een aantal suggesties. Het is zelfs heel goed mogelijk dat er een presentatievorm ontstaat die niet is omschreven. Luister en kijk naar de kwaliteiten en voorkeuren van u en uw leerlingen en vergeet uw eigen kwaliteiten niet in te zetten in het proces.

Maak een keuze uit één van de uitkomsten. Gebruik daarbij de resultaten uit de gemaakte opdrachten, het bezoek aan de culturele instelling (voorstelling of expositie) en de kunstenaar in de klas.

Voorbeelden zouden kunnen zijn:

Maak een ritje door de stad met alle ouders of leerlingen in een zelf gekozen voertuig. Maak hier een echte beleving van.

Maak een verhaal over leven in de stad, dat door de leerlingen met bewegingen gespeeld kan worden.

Uit de opdrachten is gebleken in hoeverre de leerlingen Den Haag en het begrip 'stad' kennen. Gebruik deze bevindingen om samen een fantastisch Haags straatje te creëren.

Reflectievragen

-

Evalueren

Besprek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat weet je nu meer over een stad?
- Hoe wil je de stad graag laten zien aan iemand anders? (Bijvoorbeeld: door een hoorspel, schaduwspel of in beelden.)
- Was je zenuwachtig voor de presentatie?
- Aan wie zou je je presentatie nog meer willen laten zien?

5. Opdracht: De stad in de schaduw

De leerlingen spelen met schaduwen en overlappingsen. Met bestaande materialen maken ze een stadse voorstelling. Verder draait het om het ervaren en begrijpen van verschillende perspectieven. De leerlingen verbeelden ook personen en voertuigen uit de stad door middel van lichaamshouding, gezichtsuitdrukking, beweging en geluid.

Kennisdoelen

De leerling:

- weet wat een schaduwspel is
- kent verschillende kunstenaars die het element 'schaduw' in hun werk gebruiken;
- maakt kennis met verschillende standpunten van waaruit je dingen kan bekijken.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- speelt het verhaal na van kikker en vogel;
- maakt schaduwfiguren van mensen, dieren, voertuigen enz. bij de gebouwde (schaduw) stad.

Benodigdheden

- zon of een bouwlamp
- materialen uit het klaslokaal
- grote dozen
- materiaal uit de gymzaal
- restmaterialen
- karton
- lijm
- plakband
- stokjes

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. *Spelen met je schaduw*

Onderzoek op een zonnige dag op het schoolplein het maken van schaduwen. Alternatief: gebruik een sterke (bouw)lamp in het speellokaal. Laat de leerlingen eerst vrij spelen en experimenteren met hun schaduw. Laat de leerlingen met hun lijf verschillende voorstellingen in schaduwvorm ontdekken.

2. *Schaduw in de kunst*

Bekijk met de leerlingen de volgende voorbeelden van schaduwkunst:

- [Diet Wiegman](#)
- [William Kentridge \(Google Afbeeldingen\)](#)
- [fotograaf Alexey Menshikov \(HP/De Tijd\)](#)

3. *Schaduwstad*

Onderzoek met de leerlingen de vormen van schaduwen die een stad kunnen voorstellen. Gebruik nu de materialen uit Haags bakkie en vul deze aan met voorwerpen uit de klas, zoals boeken, blokken etc. Maak er eventueel foto's van. Bespreek na.

En/of:

1. Maak een deel van een stad met bouw materiaal uit de bouwhoek.
2. Vertel het volgende verhaaltje van de kikker en de vogel:

*“Kom”, zei de kikker tegen de vogel, “ ik ga een wandeling maken door de stad”. “Dat is leuk”, zei de vogel, “dan vlieg ik met je mee.” “Oh wat zijn die huizen groot en hoog, vind je ook niet?!” , riep de kikker naar de vogel. “Ik vind ze juist erg klein!”, riep de vogel die hoog in de lucht boven de stad zweefde, “ik zie allemaal kleine boompjes en straatjes. Er wonen vast minimensjes. Ik zie platte daken en puntdaken. En heel veel schoorstenen.”
“Ach”, zei de kikker en schudde zijn hoofd, “maar dat is helemaal niet zo. De straten zijn groot en de pleinen nog groter. En de huizen zijn hoog, zo hoog. Ik zie allemaal deuren, grote deuren. En ik moet heel voorzichtig zijn zodat die grote mensen niet met hun grote voeten boven op me gaan staan.”*

3. Speel het verhaal van de kikker en de vogel na. Bespreek met de leerlingen wat een kikker ziet, wat de vogel ziet en wat zichtbaar is vanuit de vogel en de kikker.
Variatie: maak eventueel een 'stad' met dozen, verpakkingsmateriaal en/of materialen uit de gymzaal. Laat ruimte voor straten en pleinen over.

Reflectievragen

- Waaraan herken je je eigen schaduw?
- Welke vormen heb je nog meer gemaakt met je eigen schaduw?
- Wat gebeurt er met je eigen schaduw als er veel schaduwen samenkomen?
- Welke onderdelen van een stad kon je herkennen in de schaduwvoorstelling?
- Hoe zou je liever de stad willen bekijken: als vogel of als kikker? Waarom?
- Hoe ziet een vogel een auto, een mens, een huis, etc.? Waarin verschilt dat van hoe een kikker deze ziet?

Uitvoeren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Bekijk de foto's op de [Facebookpagina van kunstenaar Rashad Alakbarov](#).
2. Zorg voor een grote tafel vlakbij een muur. Maak hier met de leerlingen een silhouet van een stad. Projecteer met een sterke lamp de schaduw van de stad op de muur. Gebruik hiervoor eventueel de huizen uit de vorige opdracht. Bedenk een verhaaltje over het leven in de stad en maak stokpopjes met mensen, voertuigen of vogels voor een schaduwspel. Maak er ook geluiden bij. Maak een filmpje van de voorstelling om deze later nog een keer te kunnen bekijken.

Reflectievragen

- Waarom is het een echte stad geworden?
- Hoe vind je het om in je eigen schaduwstad rond te reizen?
- Wat is er allemaal gebeurd in de stad?

Presenteren

In dit project staat het ontwikkelproces centraal en staat het eindproduct op de tweede plaats. In het creatief stroomdiagram wordt daarom ook gesproken over uitkomsten.

De manier van presenteren staat niet vast, hieronder volgen een aantal suggesties. Het is zelfs heel goed mogelijk dat er een presentatievorm ontstaat die niet is omschreven. Luister en kijk naar de kwaliteiten en voorkeuren van u en uw leerlingen en vergeet uw eigen kwaliteiten niet in te zetten in het proces.

Maak een keuze uit één van de uitkomsten. Gebruik daarbij de resultaten uit de gemaakte opdrachten, het bezoek aan de culturele instelling (voorstelling of expositie) en de kunstenaar in de klas.

Voorbeelden zouden kunnen zijn:

Maak een ritje door de stad met alle ouders of leerlingen in een zelf gekozen voertuig. Maak hier een echte beleving van.

Maak een verhaal over leven in de stad, dat door de leerlingen met bewegingen gespeeld kan worden.

Uit de opdrachten is gebleken in hoeverre de leerlingen Den Haag en het begrip 'stad' kennen. Gebruik deze bevindingen om samen een fantastisch Haags straatje te creëren.

Reflectievragen

-

Evaluëren

Besprek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat weet je nu meer over een stad?
- Hoe wil je de stad graag laten zien aan iemand anders? (Bijvoorbeeld: door een hoorspel, schaduwspel of in beelden.)
- Was je zenuwachtig voor de presentatie?
- Aan wie zou je je presentatie nog meer willen laten zien?

6. Opdracht: Stad, ik hoor je

De leerlingen onderscheiden en imiteren stadsgeluiden en produceren daarna passende of afwijkende geluiden bij een filmpje. Ze verbeelden personen en voertuigen uit de stad door middel van lichaamshouding, gezichtsuitdrukking, beweging en geluid.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• weet hoe hij schaduwfiguren moet maken.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• ervaart dat hij zijn lichaam op verschillende manieren kan gebruiken om iets uit te beelden;• ervaart dat hij op verschillende manieren geluiden kan maken, met en zonder attributen.

Benodigheden

- prentenboek *Een dagje naar de stad* (of link naar illustraties)
- materialen om geluiden te maken
- telefoon, tablet of ander opnameapparaat
- (eventueel) materialen om geluiden te maken

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Zoek een plek buiten waar de leerlingen met hun ogen dicht kunnen gaan zitten. Hier gaan ze luisteren naar de geluiden uit de stad. Vertel de leerlingen wie of wat een geluid produceert (de mens, de natuur, het verkeer, etc.). Laat leerlingen de geluiden imiteren met hun stem.
2. Toon platen uit het prentenboek *Een dagje naar de stad* van Britta Teckentru (De Fontein, 2012). Of toon [deze pagina's uit Een dagje naar de stad \(lobbes.nl\)](#) uitvergroot op het digibord. U kunt ook zelf een prentenboek of afbeelding van een straat of stad kiezen. Bespreek de afbeeldingen en laat de leerlingen stadsgeluiden bedenken bij een aantal afbeeldingen. Denk bij het maken van de geluiden ook aan (combinaties van) de volgende eigenschappen:
 - hard-zacht
 - hoog-laag
 - lang-kort
 - gezamenlijk geluid-individueel geluid

Zorg voor materialen waarmee de geluiden gemaakt kunnen worden. Verdeel de geluiden onder de leerlingen en vertel het verhaal opnieuw, waarbij de leerlingen het verhaal 'illustreren' met hun geluid.

3. Verzin een verhaal bij de illustraties, gericht op reizen door de stad. Laat de leerlingen individueel of in groepjes bijpassende geluiden maken.

En/of

1. Bekijk (een van) de volgende filmpjes:
 - o [De man en de vlieg van Amanda Joyce Nedermeijer \(Vimeo\)](#)
 - o [Paper City van Maciek Janicki \(Vimeo\)](#)Vertoon ze eerst zonder geluid en aansluitend met geluid.
2. Laat de leerlingen nu zelf geluiden maken bij een van de filmpjes. Ze gebruiken hierbij materiaal uit de klas of uit het Haags bakkie.

Variatie: maak een kort filmpje van de omgeving van de school. Vertoon het filmpje zonder geluid. De leerlingen bedenken en maken bijpassende geluiden. Dit mag met de stem, handen en lichaam, materialen uit het Haags bakkie of met muziekinstrumenten.

Reflectievragen

- Welke buitengeluiden kon je bij het prentenboek gebruiken?
- Welk geluid paste het beste bij de tekening?
- Welk geluid klonk het hardst? Hoe kwam dat?
- Lukte het je om de geluiden goed te imiteren?
- Heb je een favoriet geluid? Waarom is dit geluid favoriet?

Uitvoeren

Gebruik voor deze opdracht een speellokaal of gymzaal. Laat de leerlingen een persoon met een voertuig kiezen. Bijvoorbeeld: een pizzabezorger op een scooter, een chauffeur met een bus, een vader met wandelwagen, een oud persoon met een rollator, etc. voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Laat de leerlingen vrij door de ruimte bewegen. Opdracht: ze mogen niet botsen. Besteed aandacht aan lichaamshouding, gezichtsuitdrukking, geluid en beweging. Je kunt er ook voor kiezen om twee leerlingen een persoon te laten spelen; twee anderen spelen voor voertuigen en een of twee leerlingen maken bijpassende stadsgeluiden.
2. Maak een compositie met bewegingspatronen. Gebruik bijvoorbeeld als onderwerp een kruispunt of een rotonde. Bepaal verschillende snelheden en bewegingen, zoals langzaam-snel, soepel-stram en hoekig-rond. Zo ontstaat er een gevarieerde 'dans'.

Reflectievragen

- Hoe is het om een voertuig te 'dansen'?
- Wat is leuker: snel en soepel of hoekig en stram bewegen?

Presenteren

In dit project staat het ontwikkelproces centraal en staat het eindproduct op de tweede plaats. In het creatief stroomdiagram wordt daarom ook gesproken over uitkomsten.

De manier van presenteren staat niet vast, hieronder volgen een aantal suggesties. Het is zelfs heel goed mogelijk dat er een presentatievorm ontstaat die niet is omschreven. Luister en kijk naar de

kwaliteiten en voorkeuren van u en uw leerlingen en vergeet uw eigen kwaliteiten niet in te zetten in het proces.

Maak een keuze uit één van de uitkomsten. Gebruik daarbij de resultaten uit de gemaakte opdrachten, het bezoek aan de culturele instelling (voorstelling of expositie) en de kunstenaar in de klas.

Voorbeelden zouden kunnen zijn:

Maak een ritje door de stad met alle ouders of leerlingen in een zelf gekozen voertuig. Maak hier een echte beleving van.

Maak een verhaal over leven in de stad, dat door de leerlingen met bewegingen gespeeld kan worden.

Uit de opdrachten is gebleken in hoeverre de leerlingen Den Haag en het begrip 'stad' kennen. Gebruik deze bevindingen om samen een fantastisch Haags straatje te creëren.

Reflectievragen

-

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat weet je nu meer over een stad?
- Hoe wil je de stad graag laten zien aan iemand anders? (Bijvoorbeeld: door een hoorspel, schaduwspeel of in beelden.)
- Was je zenuwachtig voor de presentatie?
- Aan wie zou je je presentatie nog meer willen laten zien?

